

Trädklädda dyner

Kustnära trädklädda sanddyner

Wooded dunes of the Atlantic, Continental and Boreal region

EU-kod: 2180

Länk: Gemensam text (namn och koder)

http://www.naturvardsverket.se/upload/04_arbete_med_naturvard/vagledning/naturtyper/naturtypergemensam.pdf#2

Beskrivning av naturtypen

Länk: Gemensam text (beskrivning av naturtypen)

http://www.naturvardsverket.se/upload/04_arbete_med_naturvard/vagledning/naturtyper/naturtypergemensam.pdf
#2

Utdrag ur EU:s tolkningsmanual

Natural or semi-natural forests (long established) of the Atlantic, Continental and Boreal region coastal dunes with a well developed woodland structure and an assemblage of characteristic woodland species. It corresponds to oak groves and beech-oak groves with birch (*Quercion robori-petraeae*) on acid soils, as well as forests of the *Quercetalia pubescenti-petraeae* order. Pioneer stages are open forests with *Betula* spp. and *Crataegus monogyna*, mixed forests with *Fraxinus excelsior*, *Quercus robur*, *Ulmus minor* and *Acer pseudoplatanus* or, in wet dune slacks, pioneer forests with *Salix alba* which develop into humid mixed forests or marsh forests. On southern atlantic coasts, it mainly corresponds to mixed *Pinus pinaster-Quercus ilex* forests, forests of *Quercus suber* and *Quercus robur* or forest stage with *Quercus robur* or *Quercus pubescens*. On Baltic coasts also pioneer forests of *Alnus* spp. or *Pinus sylvestris*.

This habitat type include semi-natural forests with a typical undergrowth, spontaneously developed from old plantations. These forests are generally associated with dune scrubs (preforest stages-16.25), dune moors, grey dunes (16.22) and wet dune slacks (16.3).

Svensk tolkning av definitionen

Trädklädda, i allmänhet stabila, kustnära sanddyner på skyddade ställen. Naturtypen omfattar både mer eller mindre tät dynskog som är naturligt uppkommen, och seminaturliga skogar som är spontant utvecklade från gamla planteringar (skyddsskog) av i huvudsak tall. Trädbeståndet är välutvecklat och vegetationen hyser typiska skogsarter. Pionjärstadierna är till sin karaktär öppna skogar som i fuktiga sänkor försumpas. Vid Östersjöns nordkust finns pionjärskogar av al och tall. I södra Sverige uppträder en del buskformig ek. Jordmånen är i regel näringsfattig och marken bevuxen med ris, mossor och lavar. Intern dynamik kan uppträda när träd faller. Bete kan förekomma.

Naturtypen utgör ett av de senare stadierna i sanddynssuccessionen och förekommer där sand inte har ackumulerats på länge (primära dyner), men ytor med blottad sand och den småkulliga dyntopografien finns ofta kvar. Ibland kan dynen vandra upp till träden eller skogen, med den följd att trädstammarna delvis täcks av sand och trädskronorna sticker upp ur dynen (sekundära dyner). Merparten av de trädklädda dynerna ligger i området mellan den öppna sandstranden eller dynområdet och den egentliga skogen. Ofta är det fråga om en enda, rätt hög randdyn. Träd-

skiktet på primära dyner består i allmänhet av låga, glest växande tallar och kan göra ett parklikt intryck. På sekundära dyner påträffas även gråal, björk och andra lövträd. Humusskiktet är tunt och bryts lätt sönder. Kråkbärsris är i regel dominant i fältskiktet som förekommer fläckvis, men också mjölon kan vara dominant. Dessa ristyper bildar ofta runda bestånd som breder ut sig åt sidorna. Mossor och lavar förekommer rikligt.

Naturtypen skiljs från övriga sanddynstyper vid kusten på förekomst av ett utvecklat trädskikt. Trädskiktets krontäckningsgrad är i representativa områden större än 30 % och öppna ytor utan trädskikt högst 0,5 ha stora. I naturtypen ingår även kustnära dynvåtmarker (2190) (med eller utan torvskikt) med en trädkrontäckning som är större än 30 % och som visar tecken på övergång till ett torrare successionsstadium. Trädklädda dyner kan alltså i vissa fall stå på torvmark.

Naturlighetskriterier: Skogen ska antingen vara naturskog eller naturskogsliknande, i vilken även seminaturliga skogar (t.ex. gammal skyddsskog) kan ingå. Den skogliga kontinuiteten är viktig, liksom en för naturtypen naturlig artsammansättning, åldersvariation och förekomst av död ved. Skogen kan uppvisa tecken på påverkan från mänsklig verksamhet, t.ex. plockhuggning och bete, men har inte omfattats av större skogsbruksåtgärder.

Kommentarer

Naturtypen är mycket variationsrik och kan innehålla en mosaik av olika skogstyper av olika fuktighetsgrad och med olika artinnehåll i träd- och buskskiktet. I sydligaste Sverige förekommer ekskog naturligt i vissa sanddynsområden.

Kustzonsgräns: Kustnära sanddyner (2110-2190) är i normalfallet belägna i anslutning till aktiv dynbildning närmare än 5 km från havet och är inte avskilda från kustens dynmiljöer av andra ekosystem. Undantag från denna avgränsning kan göras om geologisk karta, vegetationskarta eller fältinventering visar att ett område bör klassificeras som kustdyn.

Trädklädda dyner utgör det sista stadiet i sanddynssuccessionen och förekommer där sand inte har ackumulerats på länge men ytor med blottad sand och den småkulliga dyntopografin finns ofta kvar. Merparten av de trädklädda dynerna ligger i området mellan den öppna sandstranden eller dynområdet och den egentliga skogen. Olika ris och gräs dominerar i regel fältskiktet. Mossor och lavar förekommer ofta rikligt. I sydligaste Sverige förekommer lågväxta ekskogar naturligt på dynerna. Denna ekskog, som numera är mycket sällsynt på grund av borthuggning och plantering med tall, har ofta ett något rikare fältskikt än tallklädda dyner.

Trädklädda dyner har företräde framför andra skogstyper. Detta betyder att mark som kan klassificeras som skogstyper räknas som trädklädda dyner om underlaget

är sanddyner. Observera dock att ett område kan klassificeras som trädklädd dyn även om det inte skulle tolkas som skogstyp utanför dynområden.

Gränsdragning mot andra naturtyper

- Sanddyner är formationer som i huvudsak bildats med vindens hjälp. Liknande sandformationer, vilka dock inte räknas som dyner, kan ha uppstått genom inverkan av vatten eller inlandsisen.
- Trädklädda dyner skiljs från övriga sanddynstyper vid kusten på förekomst av ett utvecklat trädskikt. Trädskiktets krontäckning är vanligen > 30 %. Träd-/buskfria ytor som är större än 0,5 ha inom trädklädda dyner klassificeras som annan naturtyp. Undantag från detta kan förekomma om det finns skäl att klassificera hela området som trädklädda dyner.
- I trädklädda dyner ingår även Dynvåtmarker (2190) (med eller utan torvskikt) med en trädskiktets krontäckning som är större än 30 % och som visar tecken på övergång till ett torrare successionsstadium. Trädklädda dyner kan alltså i vissa fall stå på torvmark.
- Grå dyner (2130) saknar i representativa områden busk- och trädskikt. Är trädskiktets krontäckning större än 30 % klassificeras området som trädklädda dyner.
- Risdyner (2140) saknar i representativa områden trädskikt. Är trädskiktets krontäckning större än 30 % klassificeras området som trädklädda dyner.
- Skogstyper (9000-serien) klassificeras normalt som trädklädda dyner (2180) när de växer på kustnära sanddyner (se kustzongräns ovan).

Viktiga strukturer och funktioner

- Trädbestånd och buskvegetation (men inte för tätt)
- Förekomst av gamla och döende träd.
- Förekomst av död ved.
- Förekomst av gläntor.
- Inte för tätt fältskikt och partier med blottad sand.
- Störning som upprätthåller ett visst inslag av blottad sand.
- En för naturtypen naturlig artsammansättning.

Betydelsen av olika strukturer och funktioner kan variera mellan olika objekt och vid bevarandearbetet måste det enskilda objektets förutsättningar beaktas. Det kan även finnas ytterligare strukturer och funktioner förutom de ovan nämnda som har betydelse i enskilda fall.

Typiska och karakteristiska arter

Vetenskapligt namn	Svenskt namn	K-art	T-art	Grupp	Region
--------------------	--------------	-------	-------	-------	--------

Kärlväxter					
Arctostaphylos uva-ursi	mjölon	K-art	T-art		B, K
Calamagrostis epigejos	bergör	K-art			
Calluna vulgaris	ljung	K-art			
Carex arenaria	sandstarr	K-art			
Chimaphila umbellata	ryl		T-art		B, K
Deschampsia flexuosa	kruståtel		T-art		B
Empetrum nigrum	kråkbär	K-art			
Empetrum nigrum ssp. hermaphroditum	nordkråkbär		T-art		B
Festuca ovina	fårsvingel	K-art			
Hieracium umbellatum	flockkfibbla	K-art			
Poa pratensis ssp. alpigena	nordgröe		T-art		B
Thymus serpyllum	backtimjan	K-art			
Mossor					
Racomitrium canescens	sandraggmossa	K-art			
Lavar					
Cetraria islandica	islandslav	K-art			
Cladonia arbuscula	gulvit renlav	K-art			
Cladonia portentosa	hedrenlav	K-art			

Klassificering enligt andra klassificeringssystem

Klassificeringssystem	Naturtypens motsvarighet
VIN:	Ingen egen vegetationstyp, naturtypen kan utgöras av olika typer
EUNIS:	B1.7 Coastal dunes

Utbredning och förekomst

Länk: Gemensam text (utbredning och förekomst)

http://www.naturvardsverket.se/upload/04_arbete_med_naturvard/vagledning/naturtyper/naturtypergemensam.pdf

#5

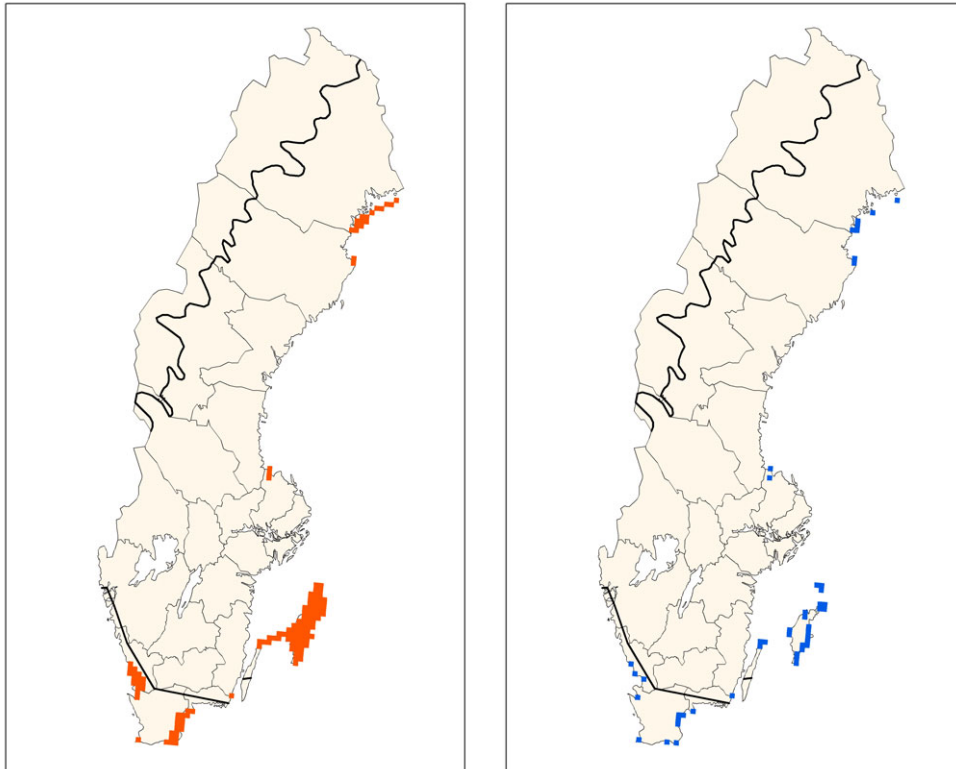
Rapporterad nationell bevarandestatus år 2007

Rapporterat 2007	Reg. A	Reg. B	Reg. K	Totalt
Natura 2000-områden				
Utpökade för naturtypen (st)		22	15	37
Utbredning				
Aktuellt värde (km ²)		9 600	3 500	13 100
Referensvärde (km ²)		9 600	3 500	13 100
Bedömning aktuell status		Gynnsam	Gynnsam	
Bedömning trend		Stabil	Stabil	

Förekomstareal			
Aktuellt värde (km ²)	60	10	70
Referensvärde (km ²)	65	15	80
Bedömning aktuell status	Otillräcklig	Dålig	
Bedömning trend	Stabil	Stabil	
Kvalitet			
Bedömning aktuell status	Otillräcklig	Dålig	
Bedömning trend	Förbättring	Förbättring	
Framtidsutsikt			
Bedömning aktuell status	Otillräcklig	Otillräcklig	
Bedömning trend	Förbättring	Stabil	
Samlad bedömning			
Bedömning aktuell status	Otillräcklig	Dålig	
Bedömning trend	Stabil	Stabil	

Kommentarer till rapporterade uppgifter

Viktiga skäl till att naturtypen inte bedöms ha gynnsam bevarandestatus är bland annat planteringar av främmande trädslag, igenväxning av fältskiktet, för tätt träd- och buskskikt, kvävedfall, brist på död ved och gamla träd, bristande landskapsmosaik orsakat av rationellt jord- och skogsbruk och en negativ utveckling för många arter som förekommer i naturtypen. Restaureringsarbeten och det faktum att trädvärdena ökar med tiden gör ändå att man kan anta att en gradvis förbättring sker även om det är oklart i vilken omfattning och i vilken takt en förbättring kan ske.

Figur 1. Svenskt utbredningsområde (till vänster) och förekomstareal (till höger).

Förutsättningar för bevarande

Länk: Gemensam text (förutsättningar för bevarande)

http://www.naturvardsverket.se/upload/04_arbete_med_naturvard/vagledning/naturtyper/naturtypergemensam.pdf
#8

Gynnsamt tillstånd/bevarandestatus förutsätter att de typiska arterna inte minskar påtagligt i området respektive på biogeografisk nivå eftersom typiska arter indikerar att naturtypen upprätthåller viss kvalitet och viktiga ekologiska funktioner.

Förvaltning/skötsel

Det är viktigt att trädklädda dyner har en mosaikartad struktur där bland annat ytor med blottad sand och gläntor förekommer. Ett homogent, täckande fältskikt liksom ett alltför tätt träd- och buskskikt är negativt för naturtypen. Trädvärden är viktiga och ett visst inslag av äldre och döende träd liksom förekomst av död ved som delvis är solbelyst bör förekomma i naturtypen när den är i gynnsamt tillstånd/gynnsam bevarandestatus. Vegetationen får heller inte domineras av främmande arter såsom bergtall och svarttall, vilka ofta har använts i skyddsplanteringar i södra Sverige.

I äldre tider spelade sannolikt bete, grästorvtäkt och i viss mån brand en viktig roll för att motverka igenväxning i naturtypen och förhindrade även uppkomsten av ett alltför tätt fåltskikt.

Hotbild

- Igenväxning i fålt- och buskskikt.
- Plantering och spridning av främmande träd- och buskarter, t ex bergtall.
- Större täkter av sand.
- Kvävenedfall kan påverka artsammansättningen.
- Avverkning och rationellt skogsbruk.
- Bilvägar, skjutbanor och terrängbanor.
- Bebyggelse, anläggningar och annan exploatering.

Bevarandeåtgärder

- Gångse åtgärder för att upprätthålla gynnsam bevarandestatus så att ingen försämringar för naturtypen sker, (dvs att dess intressen respekteras i fysisk planering, tillståndsprövning, generell naturvårdshänsyn, förvaltning av skyddade områden, artskydd och uppföljning samt övervakning).
- Landsbygdsprogrammets (2007-2013) miljöersättningar innebär att lantbrukare kan få ersättning för skötsel av slåtterängar och betesmarker. Lantbrukare som uppfyller vissa generella skötselvillkor kan få ersättning för allmänna värden. Länsstyrelsen beslutar om vilka marker som därutöver kan få ersättning för skötsel av särskilda värden och fastställer skötselvillkoren i en åtagandeplan. Stöd för kompletterande åtgärder kan lämnas när natur- och kulturmiljövärdena kräver skötsel som lövtäkt, lieslätter eller efterbete. Dessutom finns ett projektstöd för restaurering av slåtterängar och betesmarker. Ersättning för vissa insatser kan också erhållas från Utvald miljö inom landsbygdsprogrammet.
- Information och rådgivning bedrivs bland annat inom landsbygdsprogrammets åtgärder för kompetensutveckling av lantbrukare inom miljöområdet. Länsstyrelserna ansvarar för den regionala verksamheten som omfattar kostnadsfri enskild rådgivning, kurser och fåltvandringar.
- Naturtypen bör öka genom restaurering av områden som inte utveckling av trädklädda dynamiska områden som i dag inte kan klassificeras som naturtypen.
- Genomförandet av Åtgärdsprogram för ...

Regelverk

Länk: Gemensam text (regelverk)

http://www.naturvardsverket.se/upload/04_arbete_med_naturvard/vagledning/naturtyper/naturtypergemensam.pdf

#11

- Naturtypen ingår i art- och habitatdirektivets bilaga 1.
- Regelverk som är särskilt viktigt för naturtypen är strandskydd och skogsbrukets regelverk inklusive det om skyddsplanteringar.

Bevarandemål, målindikatorer och uppföljning

Länk: Gemensam text (bevarandemål och uppföljning)

http://www.naturvardsverket.se/upload/04_arbete_med_naturvard/vagledning/naturtyper/naturtypergemensam.pdf#19

På Naturvårdsverkets hemsida om uppföljning i skyddade områden, finns en rapport (6379:2010) om uppföljnings i skyddade områden. Den beskriver arbetet med formulering av mål och användande av målindikatorer för att följa upp målen. Rapporten beskriver det generella arbetet, och uppföljningen i detalj beskrivs i manualer för uppföljning av olika naturtyper. Det finns även manualer för uppföljning av olika naturtypsgrupper. Där finns information om arbetsmetoder, och exempel på olika målindikatorer.

Det finns bland annat manualer för Stränder och sanddyner, för Skog, för Flygbildstolkning och för olika artgrupper.

Litteratur och kontaktuppgifter

Länk: Gemensam text (litteratur och kontaktuppgifter)

http://www.naturvardsverket.se/upload/04_arbete_med_naturvard/natur/naturgemensam.pdf#

Naturtyps- och ekosystemvis litteratur

Bergqvist, Erik (1981). Svenska inlandsdyner – Översikt och förslag till dynreservat. Naturvårdsverket Rapport - SNV pm 1412.

Kontaktuppgifter

Anders Jacobson,
anders.jacobson@artdata.slu.se
018-67 24 79

ArtDatabanken
Bäcklösavägen 10
Box 7007
750 07 Uppsala